

Szlovák grafikusművész képeiről

Az ábrázolás és kifejezés együtthatóságának vizsgálata a maga bonyolultságában több kínálkozó alkalmat ígér Fero Král műveinek elemzése során. A figurális és teljesen elvont művek váltakozó gazdagsága hol egyik, hol a másik oldal kiteljesedésével örvendezteti meg a vizsgálódó embert.

Hiányérzetről azért nem panaszkodhatunk, mert a művek totalitásérzetet nyújtanak. Önvizsgálatunk szembesítést követel meg a művel, művekkel, s a megnemtalált választ, vagy keresett igazság a bennünk hiányzóból is táplálkozhat.

Az intellektuális művészet mind az ábrázolás, mind a kifejezés teljességére törekszik, s a szintézisteremtés szándékával vet egybe tartalmat és formát. Fero Král gazdag formai jelrendszert teremtett meg már eddig is, s felfedező kedvében további világokat hódít meg. Ismeretlen világok tárulnak fel a formai viszonylatokban, szolgálva a kifejezés mind nagyobb teljességét. Egy ritmusában harmoniára törekvő folt, vagy vonalrendszer értelmet kap a színes betűk és jelek utaló hieroglif rajzával, majd megindító keresésre serkent, hogy újraalkotás közben a néző rátaláljon egy esetleg eddig általa ismeretlen összefüggésre.

Fero Král munkásságát csak a maga elvontságában szabad vizsgálni. Művészete a nagy ellentétekre épül. A grafika nyelve jó eszköz ahhoz, hogy ezekben az ellentétekben biztosan mozoghasson, kiélezve azokat. Különösen akkor igaz ez, ha a művész annyira biztos a technikában, a mesterségben, hogy ez természetesen adódhat, nem jelent küzdelmet az anyaggal, s így minden felszabaduló erőt a kifejezés teljességének érdekében használhat fel.

Különösen ott szerencsés az ábrázolás újszerűsége, ahol ez biztosan vonatkozhat el a formától, megmaradva ennek legtisztább csengésű valóságában. A linóleum-metszetekre gondolok. Itt az ikonosztázia törvényrendszere, egymásraépültsége ad értelmet a mesélő egymásutániságnak, körülölelve a központi figurát, a legtöbbször termékenységet kifejező vonal és szaggatott vázrendszerből előteremtett asszonyi figurát. Itt a fekete-fehér, a szaggatott-töredezett linearitás mozgásbahozza — mint véráram az érrendszerben — a belső szépségeket, hevületet adva a lírai kifejezés teljességének.

Ez az optikai vibráció nem esik szét, hanem összefogó belső mozgássá alakul a vonalrendszer határain belül, s ezzel követi, teremt életre a formát, képpé szervezve járulékos jegyekkel, — mint a csillag, nyíl, számok és betűk, a valóság szféráinak gazdag jelei —, megindítja az asszociációk sorát. Így segít egységes képpé szervezni önmagunkban is a látottakat.

Ezeknél a lapoknál érezzük leginkább, hogy a művész valóságot és mesét együtt tesz elhíhetővé, s mi több — igaz tiszta szándékkal. A líra itt kézenfekvő, meggyőzően bizonyít abban az irányban, ami a művész szándéka is; heraldikai jegyekkel. formai fragmentumokkal létrehozni a forma mozgását a termékenység örökervényű szépsége érdekében.

Az újságpapírra nyomott monotypiák drámaibb hangja azonban sok véletlenszerűvel társul. Ezeknél a lapoknál alulról kicsillanó szöveghalmazok sokszor zavarólag hatnak, öncélúan kapnak szerepet a kép felületén belül. Széttördelik a formákat, széjbontják a felépítést szándékozó rendet, s így a kifejezés teljessége háttérbe szorul, a formák magukra maradnak. Hiányérzetet kelt olyannyira, hogy a néző egyedül marad, s a mű öncélúságában elszegényedik. Az újságpapír alap csak akkor lehetne használóra a műnek (Uitz a magyar művészetben), ha formaszépségével, esetleges mondanivalójával a kollázs szerepét töltené be, hozzájárulva a képi kifejezés teljességéhez.

Csak akkor látjuk értelemszerűnek és szerves anyagnak az újság felhasználását, ha az nem öncélúan vállal részt a képi egységen belül, hanem segíti a mű teljességét kibontani.

Ez az anyag nem újszerű, nem is okozhatja a felfedezés örömét, inkább kényszerítő módor, s nem válik hasznára a mégoly kiváló művésznak sem, mint Fero Král, aki ilyen mankók nélkül nagyobb csodákra képes. Ezt igazolják eddigi eredményei, a tiszta grafikai lapok kvalitásbeli értékei. A monotypia, mint műfaj is vitatható — túlzottan sok esetlegessége miatt, rangja pedig a grafikai műfajok sorában nem jelentős.

Újra jólesett betekinteni Fero Král művészetén keresztül is a szomszédos szlovák képzőművészet életébe. Konstatálni, milyen úton kapcsolódik az európai iskola és saját nemzeti hagyományaihoz, mennyire és milyen szakmai értékeket von ki a kor művészeti áramlataiból, hogyan találja meg útját, azt a sajátosan szlovák utat, mely jellemzőjévé válhat e szomszédos nép értékeinek.

Fero Král megújulni akarása, a naponta új világok felfedezését és teremtését szolgáló alkotómunka gazdag forrásból táplálkozik. Korszerű és mai a szó legszorosabb értelmében. Kutató és kereső, új világot teremtő.

Czinke Ferenc